

Wymagania edukacyjne z przedmiotu wiedza o społeczeństwie klasa VIII
Program nauczania wiedzy o społeczeństwie w szkole podstawowej – wydawnictwa CEO
KOSS (KSZTAŁCENIE OBYWATELSKIE W SZKOLE SAMORZĄDOWEJ)

TEMAT	Wymagania na poszczególne oceny. Uczeń:				
	Dopuszczający	Dostateczny	Dobry	Bardzo dobry	Celujący
I. KOMUNIKACJA I WSPÓŁDZIAŁANIE					
1. Człowiek – istota społeczna	wyjaśnia, co to znaczy, że człowiek jest istotą społeczną;	zna i rozumie pojęcia: zbiorowość, społeczeństwo, wspólnota, grupa społeczna, więź społeczna i rola społeczna; potrafi odróżnić pojęcie zbiorowości od wspólnoty;	wskazuje, do jakich wspólnot i grup należy oraz analizuje więzi, jakie go łączą z innymi ich członkami; odróżnia potrzeby osobiste człowieka od społecznych;	podaje przykłady potrzeb społecznych oraz wyjaśnia na przykładach, jak są one zaspokajane;	wyjaśnia, jak tworzą się podziały w grupie i w społeczeństwie (np. na „swoich” i „obcych”, „bogatych” i „biednych”); podaje możliwe sposoby przeciwstawiania się przejawom nietolerancji.
2. Reguły gry społecznej	wymienia rodzaje i źródła norm;	rozpoznaje role społeczne, w których występuje, oraz związane z nimi oczekiwania;	wskazuje sytuacje łamania norm i określa skutki takiego postępowania;	wyjaśnia, jakie znaczenie w relacjach międzyludzkich mają: wzajemność, zaufanie i tolerancja;	określa, jakie normy są odpowiednie w danej sytuacji społecznej;
3. Jak zdobywać informacje i jak z nich korzystać?	wskazuje główne źródła informacji, z których można czerpać wiedzę na tematy związane z życiem publicznym;	określa, z jakiego źródła informacji należy skorzystać w konkretnej sytuacji; odróżnia informacje od komentarzy;	wyjaśnia, skąd wynikają różnice w informacjach pochodzących z różnych źródeł; wie, jak korzystać z różnych źródeł informacji, w tym z internetu;	wyjaśnia, skąd mogą się brać różnice w interpretacji faktów;	dowodzi, jakie korzyści mogą wynikać z odróżniania opinii od faktów.

4. O porozumiewaniu się i nieporozumieniach	podaje przykłady komunikacji werbalnej i niewerbalnej;	potrafi zanalizować prosty przekaz werbalny i odczytywać intencje nadawcy komunikatu; zna zasady uważnego słuchania;	wie, co zrobić gdy emocje przeszkadzają w porozumiewaniu się; zna zasady prezentowania własnego zdania; wymienia i stosuje sposoby radzenia sobie z treścią; wymienia czynniki utrudniające komunikację pomiędzy ludźmi;	formułuje własne opinie w sytuacjach klasowych i na piśmie; stosuje reguły obowiązujące w wystąpieniach publicznych;	przygotowuje i prezentuje krótkie wystąpienie publiczne; wyjaśnia, dlaczego kształtowanie swojego wizerunku jest ważne w nawiązywaniu relacji społecznych; wymienia oraz stosuje zasady dobrej dyskusji;
5. Bez współpracy ani rusz!	określa, do jakich grup należy;	potrafi przedstawić różne role grupowe i rozpoznać zachowania z nimi związane wymienia formy współpracy w grupie;	podaje czynniki, które sprzyjają współpracy w grupie oraz ją utrudniają; współtworzy dobre warunki do skutecznej współpracy w grupie;	rozpoznaje sytuacje wykluczania innych i podejmuje odpowiednie działania	reaguje w sytuacjach, w których nie chce zaakceptować konkretnych zachowań czy decyzji grupy.
6. Trudne decyzje	potrafi określić, jakim celom i wartościom powinna służyć decyzja;	poszukuje różnych możliwych sposobów rozwiązania problemu decyzyjnego;	rozpoznaje sytuacje wymagające podjęcia decyzji indywidualnej i grupowej; potrafi wskazać pozytywne i negatywne skutki poszczególnych rozwiązań;	wskazuje wady i zalety różnych sposobów podejmowania decyzji grupowych (konsensus, głosowanie, decyzja lidera) w konkretnych okolicznościach i sytuacjach decyzyjnych;	ocenia efektywność poszczególnych sposobów podejmowania decyzji.
7. Negocjacje zamiast kłótni	podaje źródła konfliktów;	potrafi wskazać wspólne i sprzeczne interesy grupy	odróżnia interesy od stanowiska; wskazuje możliwe rozwiązania sporów dotyczących szkolnego życia; zna skuteczne sposoby rozwiązywania konfliktów (negocjacje i mediacje);	zna zasady prowadzenia negocjacji i mediacji; zna różne strategie zachowań w sytuacjach konfliktowych.	potrafi wskazać sposób realistyczny i sprawiedliwy rozwiązania konkretnej sytuacji konfliktowej oraz go uzasadnić;
II. W RODZINIE I W SZKOLE					
1. Rodzina, ach rodzina	określa wartości, którymi kieruje się jego rodzina.	wymienia i rozumie prawa i obowiązki dzieci w rodzinie; przedstawia miejsce i	odwołując się do różnych modeli życia rodzinnego, charakteryzuje rodzinę jako małą grupę społeczną;	wyjaśnia rolę rodziny w procesie socjalizacji; omawia funkcje pełnione przez rodzinę, ilustrując je	

		znaczenie rodziców i osób starszych w rodzinie;	opisuje różne modele rodziny;	przykładami ze swojego otoczenia;	
2. O gospodarstwie domowym		wyjaśnia, co to jest gospodarstwo domowe, skąd czerpie swoje dochody oraz jakie ma wydatki;	opracowuje budżet wybranego gospodarstwa domowego;	znajduje informacje na temat nierówności ekonomicznych w Polsce i rozważa na przykładach różne polityki zmierzające do ich zmniejszania;	przedstawia możliwe sposoby lokowania budżetowych nadwyżek oraz radzenia sobie z deficytem.
3. Szkoła jako wspólnota	wymienia poszczególne etapy edukacji w Polsce;	wyjaśnia, co to jest samorząd uczniowski i uzasadnia, dlaczego wszyscy uczniowie i uczennice są jego członkami; umie wskazać sprawy, jakimi może zajmować się samorząd uczniowski;	przedstawia członków społeczności szkolnej i wyjaśnia, na czym polega ich odpowiedzialność za funkcjonowanie szkoły; wymienia prawa i obowiązki ucznia i nauczyciela; określa cechy charakteru oraz umiejętności ucznia, które mogą mu pomóc w aktywności oraz pełnieniu funkcji w samorządzie;	interpretuje zapisy statutu własnej szkoły dotyczące uprawnień samorządu uczniowskiego; wskazuje, co powinna zawierać ordynacja wyborcza do samorządu uczniowskiego; potrafi wybrać formy działania samorządu uczniowskiego odpowiednie do rodzaju sprawy;	rozpoznaje przypadki naruszenia praw uczniów i wyjaśnia, jak funkcjonuje w jego szkole system ochrony praw ucznia; zna dokumenty dotyczące praw uczniów i potrafi odnaleźć zapisy dotyczące konkretnych sytuacji.
4. Jak żyją Polacy?			wyjaśnia pojęcia: klasa społeczna, warstwa społeczna, rozwarstwienie społeczne; wyjaśnia, co należy wziąć pod uwagę przy podejmowaniu decyzji dotyczącej kierunku kształcenia i przyszłego zawodu;	charakteryzuje na przykładach wybraną warstwę społeczną i grupę zawodową; określa różnice między nią a innymi warstwami i określa dystans kulturowy i/lub ekonomiczny, jego przyczyny i skutki; samodzielnie wyszukuje i interpretuje informacje dotyczące perspektyw życiowych młodych Polaków;	wyjaśnia, z czego biorą się różnice szans życiowych, edukacyjnych i zawodowych młodych ludzi i zastanawia się, jak szkoła i władze publiczne mogą je wyrównywać; rozpoznaje i definiuje problemy dotyczący młodych ludzi w ich lokalnym środowisku oraz wspólnie z innymi szuka ich rozwiązań.
III. MAŁE OJCZYZNY I WSPÓLNE PAŃSTWO					
1. Tożsamości lokalne i regionalne	podaje nazwę swojego powiatu i województwa i umie zlokalizować	wyjaśnia pojęcie małej ojczyzny i odnosi je do swoich doświadczeń; wyjaśnia, co to jest	opracowuje folder promujący swoją gminę; podaje przykłady samorządów zawodowych i	określa, jaka jest relacja między poczuciem tożsamości regionalnej a poczuciem tożsamości narodowej;	wyjaśnia, na przykładzie własnej miejscowości, na czym polega zasada decentralizacji oraz

	je na mapie Polski.	samorząd terytorialny; wskazuje specyficzne cechy swojego regionu bądź wyjaśnia, dlaczego nie powstała (lub została zniszczona) tożsamość regionalna; prezentuje wybrane informacje dotyczące walorów swego regionu;	samorządów mieszkańców; podaje przykłady ponadgminnych władz samorządowych oraz wyjaśnia, jak są wybierane;		pomocniczości;
2. Naród i państwo	opisuje symbole Rzeczypospolitej Polskiej (godło, barwy narodowe, hymn); wyjaśnia, co dla niego/niej znaczy być Polakiem/Polką;	wyjaśnia, co to jest naród i jakie główne czynniki go kształtują;	wskazuje różnice pomiędzy obywatelstwem a narodowością; wymienia prawa i obowiązki obywatela zapisane w Konstytucji RP; wyjaśnia, co to jest Polonia oraz wskazuje miejsca jej największych skupisk;	uzasadnia na przykładzie własnym oraz innych osób lub znanych postaci, jak można łączyć różne tożsamości społeczno-kulturowe i jak wzbogaca to życie jednostki, grup społecznych i narodów.	porównuje różne rodzaje tożsamości społeczno- kulturowych; podaje przykłady podtrzymywania przez środowiska polonijne więzi z ojczyzną;
3. Mniejszości narodowe w Polsce	znajduje informacje na temat wybranej mniejszości narodowej, opracowuje je i prezentuje;	wyjaśnia, co to są mniejszości narodowe oraz podaje ich przykłady w Polsce; wskazuje różnicę między mniejszością narodową a mniejszością etniczną;	wymienia szczególne prawa przysługujące mniejszościom narodowym i uzasadnia ich potrzebę;	wskazuje czynniki kształtujące naród i poczucie przynależności narodowej i etnicznej;	wyjaśnia, co to są i jak działają stereotypy oraz wskazuje, na przykładach, w jaki sposób utrudniają one relacje między ludźmi, grupami i narodami.
4. Co to znaczy być patriotą?	wyjaśnia, na czym dla niego/niej polega patriotyzm;	podaje przykłady zachowań patriotycznych oraz pseudo- patriotycznych we współczesnej Polsce i świecie;	wskazuje różnice między postawą patriotyczną a nacjonalistyczną i szowinistyczną.	porównuje więzi, jakie łączą ludzi z wielką i małą ojczyzną; wskazuje różnice pomiędzy postawą patriotyczną dawniej i dziś, wśród ludzi młodych i dorosłych;	wyjaśnia, jaką rolę odgrywa patriotyzm w funkcjonowaniu państwa i wspólnoty narodowej;
5. Cień Zagłady		odróżnia i porównuje przejawy patriotyzmu z przejawami nacjonalizmu i szowinizmu;	wskazuje, odwołując się do Holokaustu, jakie mogą być konsekwencje skrajnego nacjonalizmu	wskazuje przykłady skrajnego nacjonalizmu we współczesnej Polsce i świecie, w tym we własnym otoczeniu i w mediach społecznościowych;	potrafi przeciwstawić się zachowaniom ksenofobicznym i nacjonalistycznym w swoim otoczeniu, w klasie,

					społeczności lokalnej i mediach społecznościowych.
IV. PRAWA CZŁOWIEKA, TWOJE PRAWA					
1. Prawo i rządy prawa	wyjaśnia, co to jest prawo i do czego służy;	wyszukuje w Konstytucji RP prawa i wolności polityczne oraz osobiste i podaje ich przykłady z życia codziennego; odróżnia normy prawne od innych rodzajów norm	wyказuje, w jaki sposób prawo reguluje działania organów władzy;	wyjaśnia, jak prawa i wolności zapisane w Konstytucji RP zapewniają obywatelom wpływ na życie publiczne.	
2. O prawach przyrodzonych	wymienia najważniejsze prawa człowieka;	wyjaśnia różnicę pomiędzy prawami a wolnościami człowieka; podaje przykłady praw i wolności, które powinny znaleźć się w konstytucji demokratycznego państwa;	wyjaśnia, czym są prawa naturalne; interpretuje wybrane zapisy prawne określające prawa i wolności człowieka; wymienia konstytucyjne kategorie praw człowieka; wymienia najważniejsze dokumenty określające prawa człowieka;	wyjaśnia znaczenie sformułowań zawartych w preambule Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka; uzasadnia, dlaczego prawa człowieka przysługują wszystkim ludziom na całym świecie;	przedstawia krótko genezę praw człowieka, odwołując się do pojęcia godności ludzkiej; wyjaśnia, na czym polega powszechność, przyrodzoność, nienaruszalność i niezbywalność praw człowieka.
3. Na straży wolności i praw		określa, na czym polega naruszanie praw człowieka przez władzę; wymienia konstytucyjne organy ochrony praw i wolności w Polsce; uzasadnia potrzebę przeciwstawiania się zjawisku braku tolerancji wobec różnych mniejszości;	określa rolę Rzecznika Praw Obywatelskich, wyszukuje i podaje przykłady jego działań; uzasadnia potrzebę istnienia specjalnych organów powołanych do strzeżenia praw i wolności; odróżnia organizacje pozarządowe od instytucji państwowych zajmujących się ochroną praw człowieka;	określa zasady, na których opierają swoje działania organizacje społeczne zajmujące się obroną praw człowieka; podaje ich główne cele i metody działania oraz ilustruje je przykładami konkretnych działań;	omawia na przykładach skuteczność działań instytucji oraz organizacji chroniących prawa człowieka w najbliższej okolicy, w Polsce i na świecie.
4. Jakie prawa mają dzieci?	umie określić, kiedy prawa dziecka są łamane;	wymienia podstawowe prawa dziecka zapisane w Konwencji o prawach	określa rolę Rzecznika Praw Dziecka, wyszukuje i podaje przykłady jego działań;	wymienia cele UNICEF oraz podaje przykłady podejmowanych przez niego	wyjaśnia, w jaki sposób przestrzeganie praw dziecka wpływa na ich prawidłowy

		dziecka; umie wytłumaczyć, co oznaczają wybrane prawa; zna instytucje, do których może się zwrócić dziecko w wypadku naruszenia jego praw;		działań; wyjaśnia, jak należy się zachować w sytuacji łamania praw dziecka i ucznia.	rozwój;
5. O przemocy i odpowiedzialności	określa, na czym polega odpowiedzialność i co to znaczy być za coś odpowiedzialnym; wie, kto w świetle prawa jest osobą nieletnią;	wie, na czym polega przemoc fizyczna i psychiczna, rozpoznaje ich przejawy; wie, do jakich instytucji może się zwrócić, kiedy jest świadkiem lub ofiarą agresji;	wymienia prawa przysługujące nieletnim w kontakcie z policją; wymienia przykłady kar stosowanych wobec nieletnich; zna korzyści i zagrożenia wynikające z korzystania z internetu; zna sposoby reagowania na przemoc w internecie;	rozumie, jak przemoc wpływa na człowieka (agresora i ofiarę); wyjaśnia, dlaczego nieletni podlega szczególnej ochronie prawnej w postępowaniu w sprawach karnych;	formułuje swoje stanowisko w sporze „karać czy wychowywać”.
V. NASZ SAMORZĄD LOKALNY					
1. Jakie są zadania samorządu lokalnego?	wyjaśnia, czym jest samorząd terytorialny; wyjaśnia, co to jest budżet gminy;	podaje przykłady dochodów i wydatków gminy;	wymienia przykłady zadań samorządu gminnego oraz ocenia sposoby ich realizacji przez władze; wymienia kilka przykładów zadań, jakie są realizowane przez władze powiatu i województwa;	wskazuje, co wchodzi w skład majątku gminy; wyjaśnia, skąd gmina bierze fundusze na realizację swoich zadań;	opisuje, jak podejmowane są przez władze gminy decyzje w sprawie budżetu.
2. Z wizytą w urzędzie gminy, powiatu i urzędzie marszałkowskim	wskazuje, gdzie mieści się urząd gminy i urząd powiatu oraz podaje przykłady spraw, które można tam załatwić;	wypełnia wniosek o wydanie tymczasowego dowodu osobistego i paszportu;	uzyskuje w urzędzie informacje dotyczące procedury załatwiania wybranej sprawy; formułuje kilka praktycznych rad dotyczących załatwiania spraw urzędowych;	wie, jakie sprawy można załatwić za pośrednictwem e-urzędu; wymienia i ilustruje przykładami zasady etyki urzędnika administracji samorządowej;	wyjaśnia, dlaczego przestrzeganie zasad etyki jest konieczne dla sprawnego funkcjonowania samorządu lokalnego.
3. Kto rządzi w gminie, powiecie, województwie?	podaje, kto pełni funkcje	wymienia organy władzy samorządu gminnego,	przedstawia zasady wyboru lub powoływania oraz	tworzy miniprogram wyborczy, w którym uwzględnia potrzeby	wymienia sposoby, za pomocą których

	wójta/burmistrza/pr ezydenta miasta i przewodniczącego rady gminy/miasta;	powiatowego i wojewódzkiego; wyjaśnia, na czym polega kampania wyborcza;	sposoby odwoływania organów władz w gminie, powiecie i województwie; uzasadnia znaczenie wyborów samorządowych;	swojej gminy;	obywatele/lki mogą wpływać na decyzje władz lokalnych oraz ocenia ich przydatność w konkretnych sytuacjach.
VI. AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA					
1. Obywatel – kto to taki?	wyjaśnia, w jaki sposób zostajemy obywatelami w Polsce i w innych krajach;	wymienia i wyjaśnia uprawnienia i obowiązki obywatela/lki RP;	wymienia najważniejsze cnoty obywatelskie i wyjaśnia ich znaczenie dla wspólnot lokalnych, społeczeństwa i państwa;	odwołując się do konkretnych postaci, charakteryzuje postawę dobrego obywatela i zastanawia się, które z tych cech chciałby w sobie rozwinąć.	
2. Jak obywatele uczestniczą w życiu publicznym?	wymienia główne podmioty życia publicznego;	rozpoznaje różne formy uczestnictwa obywateli w życiu publicznym;	opisuje cele i zasady wybranej formy aktywności obywatelskiej;	uzasadnia znaczenie inicjatyw obywatelskich dla rozwoju demokracji; wyjaśnia, dlaczego ważne jest przestrzeganie zasad etycznych przez poszczególne podmioty życia publicznego;	podaje przykłady sytuacji, w których obywatele wywierają wpływ na decyzje władz lokalnych, państwowych czy międzynarodowych; formuluje argumenty przekonujące obywateli do aktywności publicznej.
3. Stowarzyszenie, czyli razem rażniej	wyjaśnia, co to jest stowarzyszenie; wyjaśnia, na czym polega praca wolontariuszy;	podaje przykłady działań lokalnych organizacji pozarządowych; przedstawia warunki, jakie trzeba spełnić, aby założyć stowarzyszenie;	przedstawia cele zakładania związków zawodowych, ich podstawowe zadania i sposoby działania. wie, co to jest budżet obywatelski;	podaje przykłady realizacji lokalnych inicjatyw mieszkańców finansowanych z budżetów obywatelskich; wie, co to jest młodzieżowa rada miasta/gminy; omawia przedsięwzięcia podjęte przez młodzieżową radę miasta/gminy (cel, podjęte działania, skutki);	odwołując się do konkretnych przykładów, wyjaśnia dlaczego stowarzyszenia odgrywają tak wielką rolę w społeczeństwie demokratycznym;
4. Opinia, z którą trzeba się liczyć	wyjaśnia, co to jest opinia publiczna i określa, jaką pełni funkcję w państwie demokratycznym;	przedstawia sposoby badania opinii publicznej;	odczytuje i interpretuje wyniki wybranego sondażu opinii publicznej.	wskazuje czynniki odgrywające rolę w kształtowaniu opinii publicznej;	
5. Środki masowego przekazu – czwarta władza?	wyjaśnia, co to jest reklama oraz przedstawia jej	wyjaśnia, w jaki sposób media informują społeczeństwo oraz	wyjaśnia rolę środków masowego przekazu w ustroju demokratycznym;	opisuje, na czym polega i z czego wynika stronniczość przekazu oraz jak się przed nią	porównuje sposoby relacjonowania danego wydarzenia przez różne

	najważniejsze funkcje;	kontrolują władzę, wpływając na opinię publiczną; wskazuje, na wybranych przykładach, techniki perswazyjne stosowane przez twórców reklam;	podaje podstawowe różnice między funkcjonowaniem mediów w systemie demokratycznym i niedemokratycznym; wskazuje różnice między kampanią społeczną a komercyjną;	bronić; porównuje konkretne informacje przedstawione w różnych mediach; wyjaśnia, dlaczego pluralizm mediów jest tak ważny;	media; podaje podstawowe zasady etyki dziennikarskiej; dokonuje krytycznej analizy wybranej reklamy i kampanii społecznej.
6. Inwazja „fejków”	wyjaśnia znaczenie pojęcia „fake news”;	wie, co zrobić, aby nie stać się ofiarą „fejków” i nie ulegać propagandzie oraz celowej dezinformacji	wyjaśnia, jak rozprzestrzeniają się fałszywe wiadomości i jaki mają wpływ na zachowanie obywateli;	wyjaśnia znaczenie mediów społecznościowych we współczesnym świecie;	
VII. PAŃSTWO DEMOKRATYCZNE					
1. Różne oblicza państwa	wyjaśnia, co to jest państwo i jakie pełni funkcje;	podaje przykład państwa demokratycznego, autorytarnego i totalitarnego;	porównuje sytuację obywatela w ustroju demokratycznym, autorytarnym i totalitarnym	wskazuje źródła władzy państwowej.	
2. Demokracja – co to takiego?	wyjaśnia pojęcie „demokracja”;	wymienia podstawowe wartości demokratyczne i określa ich znaczenie w życiu jednostki i państwa;	wskazuje najważniejsze zasady obowiązujące w demokracji oraz różnice pomiędzy nimi; wyjaśnia, co to są prawa człowieka oraz dlaczego państwo demokratyczne powinno ich przestrzegać; wymienia podstawowe formy demokracji bezpośredniej w Polsce;	wymienia typy demokracji oraz wskazuje różnice pomiędzy nimi; wyjaśnia zasadę suwerenności narodu i przedstawicielstwa oraz przedstawia ich funkcjonowanie w Polsce.	wyjaśnia na przykładach ze swojej szkoły, miejscowości, kraju oraz świata, w czym przejawiać się może troska o dobro wspólne.
3. Rola konstytucji w państwie	zna symbole państwowe Rzeczypospolitej Polskiej.	wyjaśnia, dlaczego konstytucja jest najważniejszym aktem prawnym w państwie i wyjaśnia zasadę konstytucjonalizmu; wymienia podstawowe funkcje konstytucji;	wyjaśnia, czym różni się Konstytucja RP od innych źródeł powszechnie obowiązującego prawa; wskazuje zasady uchwalania konstytucji w Polsce oraz wyjaśnia, w jaki sposób można ją zmienić;	wskazuje obszary życia społecznego, które reguluje konstytucja i wyszukuje w ustawie zasadniczej przepisy dotyczące wybranych kwestii;	przedstawia przykłady sprawy, w których orzeka Trybunał Konstytucyjny;
4. Zasady ustroju Polski	wyjaśnia, na	określa główne	wymienia najważniejsze	określa, w czym przejawia się w	przedstawia sprawy, które

	przykładzie państwa polskiego, na czym polega trójpodział władzy;	kompetencje władzy ustawodawczej, wykonawczej i sądowniczej w Polsce;	zasady ustroju RP; wyjaśnia, na czym polegają podstawowe zasady ustrojowe: trójpodziału władzy, pluralizmu politycznego, suwerenności narodu;	praktyce zasada suwerenności narodu; wskazuje przykłady pluralizmu politycznego w Polsce;	mogą być poddane referendum i wyszukuje przykłady referendów ogólnokrajowych i lokalnych, których wyniki były wiążące.
5. Jak działa parlament?	opisuje zasady wyboru do Sejmu RP;	wskazuje różnice między ordynacją większościową a proporcjonalną; wyjaśnia, co oznaczają terminy: wybory powszechne, bezpośrednie, równe, głosowanie tajne;	określa podstawowe kompetencje parlamentu (Sejmu i Senatu); określa, jaką rolę pełni w parlamencie opozycja; wymienia główne funkcje sprawowane w Sejmie i Senacie;	przedstawia na przykładzie procedurę uchwalania ustawy; określa, jaką rolę w procesie stanowienia prawa odgrywają Sejm, Senat, Prezydent RP;	przygotowuje i przedstawia krótkie wystąpienie sejmowe w wybranej sprawie.
6. Prezydent i rząd, czyli władza wykonawcza w Polsce	wyjaśnia, jaką rolę w polskim systemie politycznym sprawują prezydent i rząd;	określa, kto desygnuje premiera, kto go zatwierdza oraz jakie są główne uprawnienia rządu. określa, kto dokonuje wyboru prezydenta i jak można go odwołać oraz wymienia jego główne uprawnienia;	podaje nazwisko premiera i wybranych ministrów; przedstawia strukturę administracji rządowej i odróżnia organy samorządowe od rządowych znajduje i opracowuje informacje dotyczące pracy rządu i działań urzędującego prezydenta;	wskazuje podstawowe zależności pomiędzy parlamentem, prezydentem, rządem i wyborcami; wyjaśnia, na czym polega funkcja kontrolna Sejmu wobec Rady Ministrów; wyszukuje i prezentuje informacje na temat zakresu działań wybranego ministerstwa;	wie, w jakim celu powołano w Polsce służbę cywilną. wyjaśnia, w jaki sposób decyzje podejmowane w wybranym ministerstwie wpływa na życie jego rodziny;
7. Wymierzając sprawiedliwość	podaje przykłady spraw, którymi zajmują się sądy rejonowe;	wyjaśnia zasadę niezawisłości sędziowskiej; wskazuje dziedziny życia, których dotyczą poszczególne gałęzie prawa;	opisuje strukturę sądownictwa powszechnego w Polsce; zna zadania prokuratury i policji.	wskazuje dziedziny życia, których dotyczą poszczególne gałęzie prawa; wyjaśnia, czym zajmuje się Trybunał Konstytucyjny, a czym Trybunał Stanu;	wymienia konstytucyjne organy, które kontrolują działania władz;
8. Na scenie politycznej	wyjaśnia, co to są partie polityczne i dlaczego powstają	wymienia najważniejsze partie obecne na polskiej scenie politycznej i ich czołowych przedstawicieli;	wskazuje, czym różnią się od siebie programy ugrupowań prawicowych, lewicowych i centrowych;	określa, jakie zasady prawne regulują działalność partii politycznych w Polsce;	wie, na czym polega populizm, mediokracja i korupcja.

		odróżnia system wielopartyjny od dwupartyjnego;			
VIII. POLSKA W ŚWIECIE, POLSKA W EUROPIE					
1. Silna Polska w świecie	wyjaśnia, kto prowadzi w państwie polskim politykę zagraniczną;	wskazuje na mapie sąsiadów Polski oraz krótko charakteryzuje relacje między nimi a Polską.	charakteryzuje główne kierunki i cele polityki zagranicznej Polski; odróżnia zadania ambasadora od zadań konsula;	opisuje, na wybranym przykładzie, relacje Polski z innym państwem;	
2. NATO, czyli nasi sojusznicy		wyjaśnia, dlaczego powstało NATO oraz jakie są jego główne zadania;	opisuje, na przykładach, jak realizowana jest polityka obronna Polski;	wyjaśnia, jakie znaczenie dla bezpieczeństwa Polski ma nasz udział w NATO; podaje przykłady misji pokojowych i operacji militarnych, w których biorą udział polscy żołnierze;	przedstawia własne stanowisko na temat udziału Polski w operacjach NATO
3. Wspólna Europa – jak i po co?	podaje datę wstąpienia Polski do UE; wyszukuje informacje o „Ojcach Założycielach” UE;	wyjaśnia, w jakim celu powstała Unia Europejska oraz wskazuje jej współczesne zadania; wymienia główne etapy jednoczenia się Europy; wyszukuje i prezentuje informacje o obywatelach polskich pełniących ważne funkcje w instytucjach unijnych.	wymienia kraje należące do UE oraz te, które chciałyby do niej wstąpić i wskazuje je na mapie; wymienia najważniejsze instytucje UE oraz krótko określa ich zadania; wskazuje główne źródła finansowania oraz wydatki UE; wyjaśnia, z jakimi uprawnieniami i obowiązkami wiąże się obywatelstwo unijne;	formułuje i przedstawia własne zdanie na temat korzyści wynikających dla Polski z członkostwa w UE; wyszukuje, porządkuje i prezentuje informacje dotyczące korzystania ze środków unijnych przez polskich obywateli, przedsiębiorców i instytucje;	przedstawia własne stanowisko na temat dalszego rozszerzania Unii; określa, jakie problemy stoją dziś przed państwami UE;
4. Narody Zjednoczone		przedstawia cele, metody działania oraz najważniejsze organy ONZ;	opisuje, czym zajmują się organizacje międzynarodowe działające przy ONZ;	wyjaśnia, jaką rolę we współczesnym świecie odgrywają organizacje międzynarodowe; opisuje kilka sytuacji, w których ONZ pomogła w rozwiązaniu międzynarodowego konfliktu	wyjaśnia, kim są uchodźcy oraz na przykładach charakteryzuje ich sytuację w Polsce, w Europie i na świecie.

				oraz usuwaniu skutków katastrof humanitarnych	
5. Kraje bogate, kraje biedne	wskazuje na mapie kilka krajów zaliczanych do bogatej Północy i do biednego Południa;	wskazuje różnice między krajami globalnego Południa i globalnej Północy;	uzasadnia zależność krajów Południa od krajów Północy oraz ich mieszkańców;	wskazuje i uzasadnia działania, które można podejmować, by poprawić sytuację mieszkańców globalnego Południa;	poszukuje i przedstawia informacje na temat polskich organizacji pozarządowych niosących pomoc humanitarną i rozwojową mieszkańcom krajów ubogich.
6. Globalizacja, czyli nawzajem od siebie zależymy	wskazuje, na przykładzie codziennego życia, przykłady zależności pomiędzy sobą a światem;	podaje przykłady naszych codziennych zachowań, które mogą wpływać na życie innych ludzi oraz losy całego świata;	wyjaśnia, na czym polega zjawisko globalizacji oraz podaje jej przykłady;	wymienia i ilustruje przykładami pozytywne i negatywne skutki globalizacji;	wymienia główne problemy współczesnego świata, które jego/jej zdaniem zagrażają pokojowi, dobrobytowi i przetrwaniu ludzkości.